

ZAHRIDDIN MUHAMMAD BOBUR HAYOTI VA IJODINI O'RGANISH HAMDA O'QUVCHILARGA O'RGATISHNING DOLZARBLIGI

Andijon shahar 2-son politexnikumi

ona tili va adabiyoti o'qituvchisi

Bozorova Sevara

Annotatsiya

Ushbu ma'ruza buyuk davlat arbobi, sarkarda va qomusiy olim Zahriddin Muhammad Bobur merosini zamonaviy ta'lim tizimida o'qitishning pedagogik va ijtimoiy zaruriyatlarini tahlil qiladi. Ma'ruzada Boburning nafaqat adabiy, balki ilmiy, axloqiy va strategik qarashlarini o'quvchilar ongiga singdirish usullari yoritilgan. "Boburnoma" asarining tarbiyaviy ahamiyati va Bobur lirikasi orqali vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish masalalari ilmiy asoslangan.

Kalit so'zlar: Boburshunoslik, "Boburnoma", milliy o'zlik, vatanparvarlik, didaktik ta'lim, komil inson, ma'naviy meros, tarixiy xotira.

1. Kirish: Tarixiy Xotira va Davr Talabi

Yangi O'zbekiston poydevorini qurish jarayonida milliy ma'naviyatimizni yuksaltirish, yosh avlodni ajdodlarimizning buyuk merosi ruhida tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Zahriddin Muhammad Bobur shaxsi va uning qoldirgan o'lmas merosi bu borada beqiyos manba bo'lib xizmat qiladi.

Bobur nafaqat o'zbek xalqining, balki butun jahon sivilizatsiyasining buyuk vakili hisoblanadi. Uning hayoti ziddiyatli kurashlar, yuksak g'alabalar va insoniy iztiroblar bilan yo'g'rilgan bo'lib, bu jarayonlarni o'quvchilarga to'g'ri yetkazish ularda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

2. Bobur Hayoti – Kuchli Shaxsiyatning Shakllanishi

Bobur hayotini o'rganish o'quvchilarga strategik fikrlash va qat'iyatlilikni o'rgatadi. 12 yoshida Farg'ona taxtiga o'tirgan o'smirning murakkab feodal nizolar markaziga tushib qolishi va bu qiyinchiliklarni mardona yengib o'tishi yoshlar uchun haqiqiy motivatsiya manbaidir.

Sargardonlik Yillari va Iroda

Andijonni boy berish, Samarqand uchun kurashlar va Afg'oniston orqali Hindiston sari yurishlar – bular shunchaki harbiy yurishlar emas, balki ruhning chiniqish bosqichlaridir. O'quvchilarga Boburning "Hech ishni o'z holiga tashlab qo'ymaslik" qoidasini tushuntirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida (ayniqsa, politexnikum yo'nalishidagi talabalar uchun) tartib-intizomni shakllantiradi.

3. "Boburnoma" – Dunyo Tan Olgan Qomusiy Asar

"Boburnoma" asari jahon adabiyotida avtobiografik janrning eng yuksak namunasi hisoblanadi. Uni o'qitishning dolzarbligi quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

Tarixiy-hujjatli ahamiyati: Asar o'sha davr ijtimoiy-siyosiy hayoti, urf-odatlar va qabila-urug'lar o'rtasidagi munosabatlarni aniq dalillar bilan yoritadi.

Geografik va Etnografik boyligi: Boburning O'rta Osiyo, Afg'oniston va Hindiston tabiatiga, hayvonot va o'simlik dunyosiga bergan ta'riflari bugungi kunda ham olimlarni hayratga soladi.

Til va Uslub: Bobur turkiy tilni sodda, ravon va tushunarli holga keltirdi. U "boburiy xat" (Xatti Boburiy) deb ataluvchi yangi alifboni ham ixtiro qilgan edi.

4. Bobur Lirikasi: Insoniylik va Vatan Ishqi

Bobur ijodining lirik qismi uning ichki dunyosini ochib beradi. Uning ruboiylarida hayot falsafasi, g'azallarida esa samimiy tuyg'ular ustunlik qiladi.

"Tole' yo'qi jonimga balog' bo'ldi,

Har ishniki qildim, xatolig' bo'ldi.

O‘z yerin qo‘yib, Hind sori yuzlandim,

Yo Rab, netayin, ne yuz qarolig‘ bo‘ldi."

Ushbu baytda aks etgan Vatan sog‘inchi o‘quvchilar qalbida "Vatan muqaddasdir" degan g‘oyani mustahkamlaydi. O‘zga yurtida shoh bo‘lsa-da, ko‘ngli hamisha ona yurti — Andijon sog‘inchi bilan yashagani o‘quvchilarda milliy g‘ururni shakllantiradi.

5. Ta’limda Zamonaviy Metodlar va Pedagogik Dolzarblik

Politexnikum talabalariga Bobur merosini yetkazishda an’anaviy darsliklardan tashqari, interaktiv metodlardan foydalanish lozim:

"Keys-stadi" (Muammoli vaziyat): Boburning harbiy strategiyalari (masalan, Panipat jangi) tahlili orqali talabalarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.

Sayohat darsi: "Boburnoma" izidan virtual sayohatlar tashkil etish.

Adabiy-badiiy kompozitsiya: Boburning xatolari va yutuqlari haqida talabalar o‘rtasida "Debat"lar o‘tkazish. Bu ularga tanqidiy fikrlashni o‘rgatadi.

Bobur hayoti va ijodini zamonaviy politexnikum talabalariga (texnika yo‘nalishidagi yoshlarga) qiziqarli va samarali tarzda o‘rgatish uchun faqat an’anaviy ma’ruza bilan cheklanib bo‘lmaydi. Ularning mantiqiy va kreativ fikrlash qobiliyatini ishga soladigan quyidagi metodlar dars sifatini tubdan oshiradi:

1. "Boburiy Strategiya" (SWOT-tahlil) metodi

Bu metod orqali talabalar Boburning hayotidagi eng muhim qarorlarni tahlil qilishadi. Masalan, Boburning Hindistonga yurish qilish qarorini quyidagi jadval asosida ko‘rib chiqadilar:

Strengths (Kuchli tomonlari): Boburning harbiy tajribasi, yangi qurol (to‘p-tufang) ishlatishi.

Weaknesses (Zaif tomonlari): Qo‘shinning ozligi, iqlimga moslashmaganlik.

Opportunities (Imkoniyatlar): Hindistondagi ichki parokandalikdan foydalanish.

Threats (Xavf-hatarlar): Mahalliy aholining qarshiligi, vatan sogʻinchi.

2. "Digital Mapping" (Raqamli xarita) loyihasi

Talabalarga Boburning Andijondan Agrabacha boʻlgan masofasini Google Maps yoki maxsus tarixiy xaritalar dasturida chizish topshirigʻi beriladi.

Natija: Ular masofani, togʻli dovonlarni va Bobur bosib oʻtgan shahar-u qishloqlarni vizual koʻrib, "Boburnoma"dagi geografik maʼlumotlarning naqadar aniqligiga amin boʻlishadi.

3. "Bio-Grafik Intervyu" (Rolli oʻyin)

Sinfdan bir talaba Bobur obraziga kiradi. Qolganlar esa "zamonaviy jurnalistlar" sifatida unga savol berishadi.

Savol: "Bobur Mirzo, nega siz muvaffaqiyatsizlikka uchragan paytingizda taslim boʻlmadingiz?"

Javob: (Bobur obrazidagi talaba asarga tayanib): "Toleʼ yoʻqi jonimga balogʻ boʻldi..." deb, oʻzining ruhiy holatini sheʼr va nasr bilan tushuntiradi.

4. "Muhandis Bobur" (Keys-metodi)

Politeknikum talabalari uchun juda mos metod. Boburning bogʻdorchilik (Bogʻi Bobur), shaharsozlik va irrigatsiya (suv yoʻllari qurish) sohasidagi ishlari oʻrganiladi.

Topshiriq: "Boburnoma"da tasvirlangan birorta bogʻning zamonaviy chizmasini (maketini) loyihalash. Bu talabaning ham adabiy, ham muhandislik bilimini birlashtiradi.

5. "QR-Kodli Ruboiylar" tanlovi

Sinfxonada yoki politeknikum koridorlarida QR-kodlar osib qoʻyiladi. Talabalar telefon orqali kodni skaner qilganda Boburning biror ruboiysi va uning qisqa sharhi chiqadi.

O'yin sharti: Eng ko'p ruboiyni skanerlab, yod olgan va mag'zini chaqqan talaba taqdirlanadi.

6. "Insta-History" (Kreativ yondashuv)

Talabalarga shunday topshiriq beriladi: "Agar Boburning Instagram sahifasi bo'lganida, u 'Boburnoma'dagi qaysi voqeani 'Post' qilib qo'ygan bo'lar edi va unga qanday 'Hashtag'lar yozardi?"

Masalan: Andijon sog'inchida yozilgan post: "Vatan qadri o'zga yurtida bilinar ekan... #Andijon #Soginch #VatanMuqaddas".

Ushbu metodlar darsni zerikarli ma'ruzadan jonli muloqot va tadqiqot maydoniga aylantiradi. Bu usullar yoshlarda Bobur shaxsiga nisbatan "uzoqdagi tarixiy shaxs" emas, balki "yaqin maslahatgo'y va qahramon" tushunchasini uyg'otadi.

6. Xulosa

Zahridin Muhammad Bobur hayoti va ijodini o'rganish – bu o'tmishni shunchaki eslash emas, balki kelajakni qurish uchun ma'naviy poydevor topishdir. Boburning shaxsiy mardligi, ilmga bo'lgan tashnaligi va adolatparvarligi bugungi texnika va texnologiya asrida ham yoshlar uchun mayoq bo'la oladi.

Biz, ona tili va adabiyoti o'qituvchilarining asosiy maqsadi — Boburning boy ma'naviy xazinasini orqali talabalarni nafaqat yaxshi mutaxassis, balki o'z xalqini sevuvchi, irodali va ma'rifatli inson qilib tarbiyalashdir.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O'zbekiston strategiyasi". - Toshkent, 2021.

Zahridin Muhammad Bobur. "Boburnoma". - Toshkent, "Sharq", 2008.

Vohidov E. "Qomusiy olim va shoir". - Toshkent, 2012.

Azimjanova S. "Babur i ego rol v istorii Centralnoy Azii". - Moskva, 1980.

Bobur ensiklopediyasi. - Toshkent, "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi", 2014.